

Rättsavdelningen
Petra Bergendahl
petra.bergendahl@socialstyrelsen.se

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
s.sof@regeringskansliet.se

Socialstyrelsens yttrande över promemorian Ett förtydligt brottsförebyggande ansvar för socialnämnden

Socialdepartementets dnr S2023/03181

Socialstyrelsen tillstyrker utredningens förslag och delar bedömningarna. Socialstyrelsen lämnar följande synpunkter.

4.1 Socialnämnden ska arbeta brottsförebyggande

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget och delar promemorians bedömning att socialtjänsten är en central aktör i det brottsförebyggande arbetet. Brottligheten är ett allvarligt samhällsproblem och den sociala brottspreventionen är en viktig pusselbit i detta arbete.

I och med att förslaget innebär att socialtjänstens brottsförebyggande ansvar särskilt regleras ser Socialstyrelsen dock ett behov av att det förtydligas vad som ingår i begreppet brottsförebyggande arbete. I promemorian läggs stort fokus på den grova brottligheten som har koppling till kriminella nätverk. Vad som i övrigt är ett brottsförebyggande arbete är dock mer otydligt. Det kan skapa en osäkerhet kring vilka delar av socialtjänstens arbete som räknas som brottsförebyggande. I promemorian nämns t.ex. socialtjänstens arbete med att förebygga våld i nära relationer (se 3.6.5). När det gäller socialtjänstens arbete med våld i nära relationer har det arbetet traditionellt sett inte ansetts vara en del i det brottsförebyggande arbetet utan har istället benämnts som en del i det våldspreventiva arbetet. Oavsett hur det definieras har arbetet dock en nära koppling till det brottsförebyggande arbetet eftersom en riskfaktor för att utveckla ett normbrytande beteende är att växa upp och bevittna våld i hemmet. Våld i nära relationer förekommer i stor utsträckning i samhället och är därför ett område som socialtjänsten behöver arbeta aktivt med på olika sätt.

I promemorian lyfts att det är angeläget att socialtjänsten även fortsättningsvis arbetar allmänpreventivt. Myndigheten delar denna bedömning och vill särskilt understryka vikten av att det brottsförebyggande arbetet kompletterar det allmänt förebyggande arbetet och att dessa arbeten bedrivs parallellt. Det är viktigt att den föreslagna regleringen inte innebär

att socialtjänsten ser behov av att prioritera ner annat angeläget förebyggande arbete.

4.2. Förebygga och motverka kriminalitet bland barn och unga

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget och instämmer i promemorians bedömning att den grova brottsligheten med koppling till kriminella nätverk, där barn och unga i hög grad involveras, är ett allvarligt samhällsproblem. Denna form av brottslighet rör emellertid en avgränsad grupp barn och det är därför viktigt att socialtjänsten i varje kommun har möjlighet att lägga upp sitt brottsförebyggande arbete utifrån de lokala behov som finns. Det är också viktigt att socialtjänsten har möjlighet att ha ett långsiktigt perspektiv i sitt brottsförebyggande arbete och inte bara utgår från de brottsproblem som redan har identifierats.

Socialstyrelsen vill understryka att socialtjänsten i sitt arbete behöver ha en helhetssyn på barn och ungas situation eftersom deras behov varierar över tid. Det krävs därför att socialtjänsten har ett brett perspektiv i sitt brottsförebyggande arbete. I promemorian lyfts exempel på arbete för att tidigt identifiera barn och unga i riskzon samt exempel på insatser för att motverka fortsatt normbrytande beteende (se 3.6). Socialtjänsten behöver även arbeta med stöd till barn och unga som riskerar att utvecklas ogynnsamt i stort eftersom tidiga insatser är centralt för att motverka normbrytande beteende, men även annan form av ohälsa. Det kan till exempel vara att långsiktigt bygga ett strukturerat samarbete mellan mödravården, barnhälsovården (BHV), socialtjänsten, skolan, polisen och andra aktörer. Samverkans- och teambaserat arbete är viktigt för att barn och unga ska kunna få stöd tidigt i livet eller tidigt i en problemutveckling.

4.3 Ett effektivare brottsförebyggande arbete

Socialstyrelsen instämmer i promemorians bedömning. Det brottsförebyggande arbetet för barn och unga behöver stärkas med rätt insatser i rätt tid, baserat på bästa tillgängliga kunskap. För att det brottsförebyggande arbetet ska bli effektivt är det viktigt, liksom promemorian lyfter, att socialtjänsten ger insatser som fungerar, att socialtjänsten har kunskap om vilka risk- och skyddsfaktorer som har samband med att barn och unga utvecklar ett normbrytande beteende samt att socialtjänsten använder standardiserade bedömningsmetoder när det är lämpligt.

Socialstyrelsen vill dock understryka att det är viktigt att socialtjänstens brottsförebyggande arbetet inte endast fokuserar på dessa områden. Andra områden som inte lyfts i promemorian är att arbeta utifrån RBM-principerna, vilket innebär att socialtjänsten planerar, utformar och genomför insatser utifrån principerna om risk, behov och mottaglighet. För att socialtjänsten ska kunna förebygga och motverka normbrytande beteende och annan ogynnsam utveckling behöver socialtjänstens utredningar som

helhet hålla god kvalitet. I *Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall 2022–2023*¹ redovisar Socialstyrelsen en analys av de utredningar som genomförts under perioden 1 juni 2021–31 maj 2023 där ett barn har dödat eller utsatts för försök till dödligt våld. I rapporten framkommer att socialtjänsten i flera fall inte har utrett barnens behov av skydd och stöd i tillräcklig omfattning. Socialtjänsten brister exempelvis i att hämta in uppgifter från flera källor, till exempel från hälso- och sjukvården och det finns brister i samverkan med andra aktörer så som polisen. Socialtjänsten uppvisar också brister i sin bedömning och analys av barnets behov av stöd.

Beslut om detta yttrande har fattats av ställföreträdande generaldirektören Urban Lindberg. I den slutliga handläggningen har avdelningscheferna Pär Ödman och Sabina Orstam samt enhetschefen Mariana Näslund Blixt deltagit. Juristen Petra Bergendahl har varit föredragande.

SOCIALSTYRELSEN

Urban Lindberg

Petra Bergendahl

¹ Rapporten är publicerad i januari 2024.